

Kansa-koulu 4.0 – Sosiaalialan kirjaamisosaamisen vahvistaminen verkossa ja verkostoissa

Loppuraportti

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy VASSO Ab
Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området FSKC
Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy
Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske
Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito Oy
Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA
Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske
Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Sosiaalialan osaamiskeskus Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Satakunnassa Pikassos Oy

1. Yhteenveto	3
2. Tausta ja yleiskuvaus	4
2.1 Lähtötilanne.....	4
2.2 Hankkeen toimijat ja organisoituminen	5
2.2.1 Hankehallinto	5
2.2.2 Hankeverkosto.....	6
2.2.3 Ohjausryhmä	7
2.2.4 Sidosryhmät.....	8
2.3 Viestintä.....	9
3. Tavoitteet ja aikataulu	10
4. Tuotokset.....	11
4.1 Työpaketti 1: Järjestetään kirjaamisiasiantuntijavalmennusta.....	11
4.2 Työpaketti 2: Vahvistetaan kirjaamisiasiantuntijoiden osaamista ja sitoutumista	15
4.2.1 Olemassa olevien kirjaamisiasiantuntijoiden kartoittaminen.....	15
4.2.2 Verkostotoiminnan järjestäminen kirjaamisiasiantuntijaverkostolle	15
4.3 Työpaketti 3: Luodaan edellytyksiä yhteistyöverkostolle	17
4.3.1 Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kysely ja raportti.....	17
4.3.2 Kirjaamisen kehittämisen yhteistyöverkostot ja -tilaisuudet.....	17
4.4 Työpaketti 4: Suunnitellaan välineitä kirjaamisosaaamisen lisäämiseen.....	19
4.4.2 Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämistä ja yhtenäistämistä tukevien materiaalien tuottaminen ja tarjoaminen sosiaalihuollon organisaatioiden käyttöön.....	19
4.4.2 Kirjaamisen peruskurssin suunnittelu.....	19
5. Keskeiset hyödyt.....	21
5.1 Työpaketti 1: Järjestetään kirjaamisiasiantuntijavalmennusta.....	21
5.2 Työpaketti 2: Vahvistetaan kirjaamisiasiantuntijoiden osaamista ja sitoutumista	23
5.3 Työpaketti 3: Luodaan edellytyksiä yhteistyöverkostolle	23
5.4 Työpaketti 4: Suunnitellaan välineitä kirjaamisosaaamisen lisäämiseen.....	24
6. Riippuvuudet	25
Lähteet	26

1. Yhteenveto

Kansa-koulu 4.0 -hanke järjesti ja jatkokehitti Kansa-koulu III -hankkeessa alun perin kehitettyä verkkomuotoista sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijavalmennusta. Valmennukseen haki keväällä 2022 yhteensä 1130 hakijaa, joista 419 valittiin mukaan. Syksyllä 2022 hanke järjesti 18 valmennusryhmää, joista valmistui yhteensä 346 sosiaalihuollon kirjaamisiasiantuntijaa.

Valmistuneista kirjaamisiasiantuntijoista 175 (51 %) työskenteli valmennuksen suorittamishetkellä julkisella sektorilla, 162 (47 %) yksityisellä sektorilla, 8 koulutusorganisaatiossa (2 %) ja 3 (<1 %) sosiaalialan osaamiskeskuksessa. Asiantuntijoita valmistui jokaisen hyvinvointialueen toimialueelle.

Hankkeen tavoitteena oli myös aktivoida aiemmissä hankkeissa valmennettuja kirjaamisiasiantuntijoita ja vahvistaa heidän osaamistaan. Hanke järjesti 19.9.–9.12.2022 välisenä aikana kirjaamisiasiantuntijoille verkkotapahtuma Verkostofoorumin, johon osallistui 579 kirjaamisiasiantuntijaa. Tapahtumassa asiantuntijat saivat tietoa sosiaalihuollon kirjaamisesta sekä mahdollisuuden verkostoitua.

Hankkeen verkkovalmennusmateriaalin ilme ja sisältö päivitettiin. Päivitetty materiaali ladattiin saataville myös hankkeen verkkosivuilta löytyvään avoimeen materiaalipankkiin. Päivitettyä valmennusmateriaalia on 15.2.2023 mennessä katseltu yhteensä yli 10 000 kertaa.

Lisäksi hankkeessa suunniteltiin kirjaamisiasiantuntijavalmennuksen rinnalla tarjottavaa kirjaamisen peruskurssia. Peruskurssin sisältösuunnitelman tiimoilta järjestettiin työpaja, johon kutsuttiin edustajia yksityiseltä sektorilta sekä hyvinvointialueilta.

Hanke toteutti myös hyvinvointialueille suunnatun Kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kyselyn, jolla kartoitettiin alueiden tietoteknisiä ja toiminnallisia valmiuksia sekä suunnitelmia kirjaamisen kehittämiseksi. Lisäksi pyrittiin löytämään avainhenkilöitä, jotka toimivat kirjaamisen kehittämisen parissa omassa organisaatiossaan tai hyvinvointialueellaan. Kyselyyn saatiin vastaukset kaikilta hyvinvointialueilta sekä Helsingin kaupungilta. Kyselyn tuloksista julkaistiin [raportti \(Sharepoint\)](#).

Hankkeen toteuttivat yhdessä kaikki sosiaalialan osaamiskeskuksat. Osaamiskeskusten aluekoordinaattorit, hankejohtaja ja viestinnän asiantuntijat muodostivat hankeverkoston, joka vastasi hankkeen operatiivisesta toteuttamisesta. Hankkeen keskeisimpiä yhteistyökumppaneita olivat Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Kelan Kanta-palvelut.

Hankkeen ensisijaisia kohderyhmiä olivat julkisissa ja yksityisissä sosiaalihuollon palveluissa työskentelevät ammattilaiset, joita myös osallistettiin kehittämistyöhön eri tavoin. Hankkeen viestintä, hankkeen järjestämät valmennukset, hankkeen verkkosivuilla tarjottava avoin materiaali sekä verkkotapahtuma Verkostofoorumi toteutettiin kaksikielisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö myönsi hankkeelle avustusta osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa, jonka rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (NextGenerationEU).

2. Tausta ja yleiskuvaus

2.1 Lähtötilanne

Vuoden 2021 marraskuussa voimaan tullut laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä velvoittaa julkisia ja julkisen sosiaalihuollon lukuun toimivia yksityisiä sote-organisaatioita liittymään Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon 1.9.2024 mennessä. Arkistoon liittyäkseen organisaatioiden tulee esimerkiksi ottaa käyttöön Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) määrittämät kansalliset asiakirjarakenteet ja siirtyä asiakastiedon rakenteiseen kirjaamiseen.

Nämä käynnissä olevat muutosprosessit yhdenmukaistavat sosiaalihuollon kirjaamiskäytäntöjä ja avaavat uudenlaisia mahdollisuuksia sosiaalipalvelujen kehittämiseen tarvittavan tietopohjan syntymiselle. Samalla muutokset myös haastavat alan työntekijöiden kirjaamisosaamisen.

Kirjaamisosaamisella ja sosiaalialan tiedonhallinnan kehittämisellä on erityisen suuri merkitys nyt, kun sosiaalialalla siirrytään yksittäisten organisaatioiden palvelujen kehittämisestä kohti kokonaisten hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä. Vahva ja kehittyvä kirjaamisosaaminen lisää sosiaalihuollossa tehtävän työn ammatillisuutta, asemaa ja arvostusta. Kirjaamisosaamisen varaan rakentuvan sosiaalialan tiedontuotannon avulla sosiaalihuollossa tehtävä työ myös avautuu ulospäin, tullen näkyvämmäksi ja ymmärrettävämmäksi paitsi asiakkaille myös muille toimijoille.

Sosiaalialan osaamiskeskusten yhdessä toteuttamat Kansa-koulu-hankkeet ovat vuodesta 2015 alkaen valmentaneet tuhansista sosiaalialan ammattilaisista sosiaalihuollon kirjaamisasiantuntijoita. Valmennuksen suorittaneet asiantuntijat toimivat työyhteisöidensä tukena kirjaamiseen liittyvissä asioissa ja muodostavat Kansa-koulu-hankkeiden koordinoiman kansallisen kirjaamisasiantuntijaverkoston.

Vuoden 2021 loppuun päättynyt Kansa-koulu III -hanke valmensi yhteensä 1545 uutta kirjaamisasiantuntijaa. Hankkeen päättyessä kirjaamisasiantuntijoita oli koko maassa yli 3200. Kansa-koulu-hankkeiden koordinoiman verkoston kautta kirjaamisasiantuntijoille tarjotaan tuoreinta tietoa sosiaalihuollon kirjaamisen ja tiedonhallinnan teemoista. Hankkeet toimivat siis viestinviejinä kansallisten toimijoiden ja sosiaalialan kentän välillä – ja viesti kulkee molempiin suuntiin.

Kansa-koulu 4.0 -hanke jatkoi aiemmissa Kansa-koulu –hankkeissa tehtyä työtä. Vuosia jatkuneen määrätietoisen kehittämistyön ja verkostoitumisen vuoksi Kansa-koulu-hankkeet sekä hankkeiden järjestämät kirjaamisasiantuntijavalmennukset tunnetaan ja tunnustetaan sosiaalialan kentällä.

Hankkeen verrattain lyhyt toimintakausi tunnustettiin jo varhain haasteeksi, mutta hanketyöntekijöiden aiemmista Kansa-koulu-hankkeista keräämän kokemuksen ja hyviksi havaittujen toimintamallien ansiosta hankkeen toimenpiteet saatiin nopeasti käyntiin.

2.2 Hankkeen toimijat ja organisoituminen

Hanke toteutettiin 1.5.–31.12.2022 välisenä aikana, mukaillen hankesuunnitelmassa esiteltyä jakoa neljään eri työpakettiin. Kaikki toiminta ja toimenpiteet tapahtuivat yksittäisiä hanketyöntekijöiden välisiä tapaamisia lukuun ottamatta digitaalisessa toimintaympäristössä, eli lähitapaamisia tai -tapahtumia ei järjestetty. Hankkeen pääasiallinen työskentelykieli oli suomi, mutta toimenpiteitä toteutettiin myös ruotsiksi.

2.2.1 Hankehallinto

Hankkeen hallinnoijana toimi Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy VASSO Ab, jonka toimitusjohtaja Tapio Häyhtiö toimi hankkeen vastuuhenkilönä. Häyhtiö valvoi hankkeen toteutusta, vastasi hankkeen toimintaedellytyksistä sekä neuvotteli hankkeen rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä rahoittajan kanssa.

Hankejohtajana toimi palvelumuotoilija Nea Kosonen, joka vastasi hankkeen johtamisesta, viestinnästä, toiminnallisesta raportoinnista ja hanketyön valtakunnallisesta koordinaatiosta. Hän toimi yhteyshenkilönä rahoittajaan ja toteutusta ohjaaviin viranomaisiin ja vastasi osaltaan sidosryhmätyöskentelystä.

Viestintäkoordinaattorina toimi viestinnän asiantuntija Arttu Ala-Jokimäki, joka suunnitteli ja toteutti hankkeen viestintää, keskittyen erityisesti valmennusten viestintään. Ala-Jokimäki viimeisteli valmennusmateriaalit ja vastasi verkkosivujen toteutuksesta ja sisällöistä.

Hankehallinto hallinnoi ja ylläpiti valmennuksen ja asiantuntijaverkoston henkilörekisteriä sekä valmennusten ilmoittautumisia, peruutuksia, ryhmäjakoja sekä muita valmennusten ja tapaamisten järjestämiseen liittyviä tietoja. Erilaisia ostopalvelutuottajia hyödynnettiin teknisten ratkaisujen sekä käännös- ja koulutuspalvelujen osalta.

2.2.2 Hankeverkosto

Hankkeen operatiivisesta toteuttamisesta vastasi hankeverkosto, jonka muodostivat yhdessä koko hankkeen henkilöstö. Hankkeen alueellisia työntekijöitä kutsuttiin aluekoordinaattoreiksi. Hankehallinnon ja aluekoordinaattorien lisäksi hankkeessa työskenteli viestinnän suunnittelija Taru Paavolainen Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koskesta.

Nimi	Sosiaalialan osaamiskeskus	Työaikaprosentti
Micaela Nyström	Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området FSKC	100 %
Päivi Malinen	Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO	50 %
Riitta-Liisa Kumpulehto	Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO	50 % (1.5.–30.6.2022)
Timo Hankosalo	Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO	50 % (1.9.–31.12.2022)
Outi Lavikainen	Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom Oy	100 %
Sivi Talvensola	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske	40 %
Suvi Tikander	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske	40 %
Taru Paavolainen	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske	20 %
Anu Virtanen	Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaito Oy	80 %
Päivi Niiranen	Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA	100 %
Senni Laine	Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske	100 %
Emma Uusitalo	Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso	60 %
Monica Blomqvist-Åkermarck	Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso	40 %
Päivi Tossavainen	Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca	100 %
Anni Kuhalainen	Sosiaalialan osaamiskeskus Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Satakunnassa Pikassos Oy	100 %
Marianna Heikkilä	Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso	100 %

Kuva 1. Hankkeen henkilöstöä sekä heidän taustaorganisaationsa ja työaikaprosenttinsa.

Aluekoordinaattoreilla oli joko yksi tai useampi seuraavista tutkinnoista tai pätevyyksistä: ylempään korkeakoulututkintoon sisältyvä sosiaalityöntekijän pätevyys, sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan maisteritutkinto, pedagoginen opettajankoulutus ja/tai sosionomin koulutus. Lähes kaikilla aluekoordinaattoreilla oli lisäksi kokemusta sosiaalihuollon asiantuntija-, kehittämis- tai esihenkilötehtävistä, asiakastietojärjestelmän pääkäyttäjänä toimimisesta tai opetustyöstä sosiaalialan oppilaitoksissa.

Aluekoordinaattoreiden työ jakautui kansalliseen työpakettityöskentelyyn ja osaamiskeskuskohtaiseen aluetyöhön. Työpakettityöskentelyssä aluekoordinaattorit jaettiin tiimeihin, joiden vastuulla oli suunnitella ja toteuttaa työpakettien toimenpiteet. Omilla osaamiskeskusalueillaan aluekoordinaattorit tukivat alueella toimivia kirjaamisasiantuntijoita kirjaamiseen liittyvissä kysymyksissä ja tekivät yhteistyötä sote-uudistuksen alueellisten hankkeiden kanssa. Yhteistyö piti sisällään muun muassa hankkeiden kokouksiin ja työpajoihin osallistumista sekä hankkeissa tehtävän työn seuraamista tiedonhallinnan näkökulmasta.

Hankeverkosto kokoontui kerran viikossa viikkokokoukseen, jossa käytiin läpi hankkeen tilannetta ja toimenpiteiden etenemistä. Lisäksi työpakettien vetäjät osallistuivat kerran viikossa

suunnitteluryhmään, jossa suunniteltiin työpakettien välistä yhteistyötä ja suunniteltiin viikkokokouksien teemoja.

Aluekoordinaattorit osallistuivat STM:n, THL:n ja Kelan järjestämiin kansallisiin sosiaalihuollon tiedonhallintaa tai kirjaamisen kehittämistä koskeviin tilaisuuksiin ja verkostoihin, kuten THL:n sosiaalihuollon tieto- ja toimintamäärittelyjen asiantuntijaverkoston.

2.2.3 Ohjausryhmä

Hankkeen päätöksentekuelimenä toimi ohjausryhmä, jonka puheenjohtaja oli hanketta hallinnoineen osaamiskeskuksen toimitusjohtaja Tapio Häyhtiö. Hankejohtaja toimi kokouksissa esittelijänä ja viestintäkoordinaattori sihteerinä. Ohjausryhmän jäsenistöön kuuluivat hankkeen yhteyshenkilöt STM:stä, THL:sta ja Kelasta, sekä edustajia kaikista sosiaalialan osaamiskeskuksista, sosiaalityön yliopistoverkostosta, ammattikorkeakouluista, toisen asteen oppilaitoksista, Hyvinvointialojen liitosta ja erinäisistä sosiaalialan järjestöistä.

Nimi	Organisaatio
Torbjörn Stoor	Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området FSKC
Jarno Talvitie	Hyvinvointiala HALI ry
Tarja Kauppila	Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
Jaana Nissilä	Kansaneläkelaitos
Sointu Möller	Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske
Kati Pajunen	Nuorten ystävät ry
Tuula Tuominen	Sosiaalialan osaamiskeskus Pirkanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Satakunnassa Pikassos Oy
Kaisa Kostamo-Pääkkö	Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Poske
Kirsi Kuusinen-James	Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso
Miia Pitkänen	Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Marjukka Heikkilä	Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Arto Rautajoki	Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA
Petteri Heino	Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitalo Oy
Anna Väinälä	Sosiaali- ja terveysministeriö
Heli Simonen	Suomen Diakoniaopisto
Päivi Achté	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Hanna Lohijoki	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Niina Tanner	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Niina Vuoristo	Turun ammattikorkeakoulu
Kirsi Günther	Turun yliopisto
Arttu Ala-Jokimäki (sihteerin)	Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso
Tapio Häyhtiö (pj.)	Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso
Nea Kosonen (esittelijä)	Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso

Kuva 2. Kansa-koulu 4.0 -hankkeen ohjausryhmän varsinaiset jäsenet.

2.2.4 Sidosryhmät

Kuva 3. Kansa-koulu 4.0 -hankkeen sidosryhmiä.

STM linjasi ja tuki sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta erilaisilla ohjelmilla ja niihin liittyvillä valtioavustuksilla. Hankkeen aikana käynnissä oli muun muassa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma, Toivo-ohjelma sekä Suomen kestävä kasvun ohjelma (RRP).

THL:n Sosiaalihuollon tieto ja tiedonhallinta -tiimi oli hankkeelle merkittävä sidosryhmä. Hankkeen käyttämien tietosisältöjen ajantasaisuuden ja oikeellisuuden varmistamiseksi hanke teki yhteistyötä tiimin asiantuntijoiden kanssa. THL:n kanssa tehtiin myös viestintäyhteistyötä. Kansa-koulu vahvisti THL:n viestejä ja toisaalta sai näkyvyyttä THL:n rakenteisen kirjaamisen tuen tilaisuuksissa.

Merkittävän sidosryhmän muodostivat myös Kelan Kanta-palvelut ja Sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston suunnittelun palvelut. Yhteistyö näiden tahojen kanssa on tärkeää esimerkiksi arkiston käyttöönottoihin ja tukeen liittyvissä asioissa. Kelan Kanta-palvelujen kanssa tehtiin hankkeen aikana viestintä- ja sisältöyhteistyötä.

Hankkeen kohderyhmään kuuluvat palvelujärjestäjät ja -tuottajat muodostivat oman sidosryhmänsä. Kohderyhmään kuuluvien organisaatioiden tarpeet ohjasivat hankkeessa tehtävää sisällöntuotantoa. Lisäksi hanke voi edesauttaa kohderyhmistä esille nousevien ongelmakohtien tuomista valtakunnalliseen käsittelyyn.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluhankkeet olivat merkittäviä toimintatapojen uudistaja alueilla, ja hanke tuki niitä mahdollisuuksien mukaan osana hankkeessa tehtyä aluetyötä. Sosiaalialan osaamiskeskusverkosto mahdollisti laajan yhteistyön kohderyhmien kanssa eri osaamiskeskusalueilla.

2.3 Viestintä

Hankkeen ulkoisesta viestinnästä vastasi viestintäkoordinaattori yhteistyössä hankejohtajan ja aluekoordinaattorien kanssa. Hankkeen alkuvaiheessa määriteltiin viestinnän tavoitteet, keskeiset kohderyhmät ja kanavat. Viestinnän sisältöjä ja aikatauluja tarkennettiin hankkeen edetessä ja erilaisten viestintätarpeiden noustessa esille.

Viestinnällä tuettiin työpakettien tavoitteiden toteutumista. Viestinnän kannalta merkittävimmät tavoitteet liittyivät vuonna 2022 järjestettävien kirjaamisasiantuntijavalmennusten markkinointiin ja hakuprosessiin sekä avoimen valmennusmateriaalin päivittämiseen ja markkinointiin. Työpakettikohtaisten tavoitteiden toteutumisesta kerrotaan tarkemmin Tuotokset-kappaleessa.

Lisäksi hankkeen viestinnällinen ilme uudistettiin ja hankkeelle luotiin viestintäohjeet, joita kaikki hankkeen aikana tuotettu viestintä- ja valmennusmateriaali noudattivat. Viestintäkoordinaattori tuotti viestintämateriaalia paitsi hankkeen omiin kanaviin, myös sosiaalialan osaamiskeskusten sekä hankkeen sidosryhmien viestintäkanaviin jaettavaksi. Viestinnän suunnittelija Taru Paavolainen vastasi Työpaketin 2 viestinnästä ja erityisesti Verkostofoorumiin liittyvästä viestinnästä.

Viestinnän tärkeimpiä kohderyhmiä olivat potentiaaliset kirjaamisasiantuntijavalmennukseen osallistuvat sosiaalialan ammattilaiset ja heidän organisaationsa, aiemmissa hankkeissa valmenneet kirjaamisasiantuntijat ja heidän esihenkilönsä, hyvinvointialueiden kirjaamisen kehittämisen parissa työskentelevät avainhenkilöt sekä laajasti ymmärrettynä koko sosiaaliala.

Tärkeimpiä viestintäkanavia olivat hankkeen uutiskirje, hankkeen verkkosivut, sosiaalialan osaamiskeskusten uutiskirjeet ja verkkosivut, muut sosiaalialan toimijoiden uutiskirjeet, erilaiset verkostot ja tapahtumat, hankkeen rakentamat Howspace-verkkotyötilat, Microsoft Teams -tiimit sekä hankkeen Twitter-tili.

Verkkosivut	Uutiskirje	Twitter
29 711 sivun katselua	10 uutiskirjettä	32 twiittiä
21 555 yksittäistä vierailua	9568 avausta	324 tykkäystä
Vierailun kesto (ka) 95 s	2812 linkin klikkausta	104 retweettiä
Päivitetty materiaalipankki	Avausprosentti (ka) 27,75%	18.6K näyttökertaa
4 blogikirjoitusta	Kirjeet suomeksi ja ruotsiksi	184 linkin klikkausta

Kuva 4. Hankkeen omien viestintäkanavien mittarilukuja ajalta 1.5.–31.12.2022.

Viestinnän todellista tavoitavuutta on vaikea arvioida, sillä viestintämateriaaleja jaettiin eteenpäin myös sosiaalialan osaamiskeskusten sekä muiden sosiaalialan toimijoiden viestintäkanavissa. Voidaan kuitenkin todeta, että erityisesti hankkeen verkkosivut ja uutiskirje tavoittivat hankkeen kohderyhmiä varsin hyvin (kuva 4).

3. Tavoitteet ja aikataulu

Kansa-koulu 4.0 -hankkeen tavoitteena oli tukea kirjaamiskäytäntöjen kehittämisen rakenteiden muodostamista ja siten vahvistaa kirjaamisen asemaa sosiaalihuollon tiedonhallinnan kokonaisuudessa. Kansa-koulu-hankkeiden kirjaamisasiantuntijavalmennuksissa siirryttiin digitaaliseen verkkototeutukseen jo aiemmassa Kansa-koulu III -hankkeessa, ja nyt Kansa-koulu 4.0 -hankkeen tavoitteena oli luoda pohjaa sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämiseksi pilotoimalla yhteistyömalleja digitaalisella foorumilla.

Hankkeen tavoite jakautui kahteen osatavoitteeseen:

- a. Sosiaalihuollon organisaatioissa toimii osaavia ja sitoutuneita kirjaamisasiantuntijoita.
- b. Sosiaalihuollossa tehdään alueellista yhteistyötä kirjaamiskäytäntöjen kehittämiseksi hyödyntämällä hankkeen tarjoamia välineitä.

Pidemmällä aikavälillä Kansa-koulu-hankkeet pyrkivät tilanteeseen, jossa kirjaamiskäytäntöjä sovelletaan ja kehitetään systemaattisesti kaikissa sosiaalihuollon organisaatioissa. Tarkoituksena on, että tämä työ on valtakunnallisesti yhtenäistä ja työssä hyödynnetään valmennettujen kirjaamisasiantuntijoiden osaamista. Kirjaamisen toimintamallien uudistaminen tuo sosiaalialan ammattilaisten käyttöön uusia työkaluja.

Laadukas ja yhdenmukainen kirjaaminen lisää asiakasosallisuutta ja edistää sosiaalialalla tehtävän työn asiakaslähtöisyyttä. Rakenteisen kirjaamisen käyttöönoton myötä tiedonkulku helpottuu ja monialainen yhteistyö tulee mahdolliseksi. Samalla myös työskentelyolosuhteet ja työhyvinvointi parantuvat.

Toimenpiteet ja tuotokset 1.5.–31.12.2022		5	6	7	8	9	10	11	12
Työpaketti 1. Järjestetään kirjaamisasiantuntijavalmennusta	Tarvekartoitus ja hakuprosessi	■	■	■					
	Valmennusmateriaalin päivittäminen	■	■	■	■	■	■	■	
	Valmennuksen toteuttaminen			■		■	■	■	■
Työpaketti 2. Vahvistetaan kirjaamisasiantuntijoiden osaamista ja sitoutumista	Kirjaamisasiantuntijoiden kartoitus	■	■	■					
	Verkostofoorumin rakentaminen	■	■	■	■	■	■		
	Verkostofoorumin toteutus			■		■	■	■	■
Työpaketti 3. Luodaan edellytyksiä yhteistyöverkostoille	Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kysely ja raportti	■	■	■	■	■	■	■	
	Esihenkilöiden tavoittaminen			■				■	■
	Yhteistyö aluehankkeiden kanssa	■	■	■	■	■	■	■	■
Työpaketti 4. Suunnitellaan välineitä kirjaamisosaamisen lisäämiseen	Avoimen materiaalin päivittäminen	■	■	■	■	■	■	■	■
	Kirjaamisen peruskurssin suunnittelu			■		■	■	■	■

Kuva 5. Kansa-koulu 4.0 -hankkeen toimenpiteiden aikataulu.

4. Tuotokset

4.1 Työpaketti 1: Järjestetään kirjaamisasiantuntijavalmennusta

Työpaketin tavoitteena oli kirjaamisasiantuntijavalmennusten avulla vahvistaa kirjaamisaamista erityisesti sellaisissa sosiaalihuollon organisaatioissa, joita ei ole tavoitettu aikaisemmissa Kansa-koulu-hankkeissa, ja joissa ei vielä ollut riittävää kirjaamisaamista.

Tavoitetila on, että sosiaalihuollon organisaatioissa työskentelee kirjaamisasiantuntijoita, jotka tuntevat sosiaalihuollon asiakastiedon sisältöön, kirjaamiseen, arkistointiin ja toisiokäyttöön liittyvän merkityksen, lainsäädännön ja toimintatavat. Asiantuntijat ovat sitoutuneita tukemaan oman organisaationsa ammattilaisia valtakunnallisten toimintatapojen käyttöönotossa.

Valmennusten kohdentamiseksi toteutettiin tarvekartoituksia, joissa hyödynnettiin aikaisemmissa Kansa-koulu-hankkeissa järjestettyjen kirjaamisasiantuntijavalmennusten raportteja sekä kirjaamisasiantuntijaverkostoista saatua tietoa. Tarkoituksena oli löytää sosiaalialan ammattilaisia, jotka ovat kiinnostuneita ja sitoutuneita toimimaan organisaationsa kirjaamisasiantuntijoina.

Valmennukset järjestettiin Kansa-koulu III -hankkeessa luodun ja hyväksi todetun toimintamallin mukaisesti. Verkossa pääosin itsenäisesti suoritettava valmennus oli kestoltaan 4 viikon mittainen ja koostui teemoista *Kirjaaminen osana asiakastyötä*, *Yhdenmukainen kirjaaminen*, *Monialainen ja sote-yhdyspinnalla kirjaaminen* sekä *Sosiaalialan tiedonhallinta ja kirjaaminen*.

Hankkeen alussa verkkovalmennuksen ilmettä ja rakennetta muokattiin helppokäyttöisemmäksi ja selkeämmäksi. Oppimateriaali päivitettiin ajan tasalle ja mukaan lisättiin uusia aktiivisia tehtäviä sekä asiasisältöä konkretisoivia case-esimerkkejä. Verkkovalmennuksen toimintamalli on kuvattu yksityiskohtaisesti [Innokylä-palvelussa \(innokyla.fi\)](https://www.innokyla-palvelussa.fi).

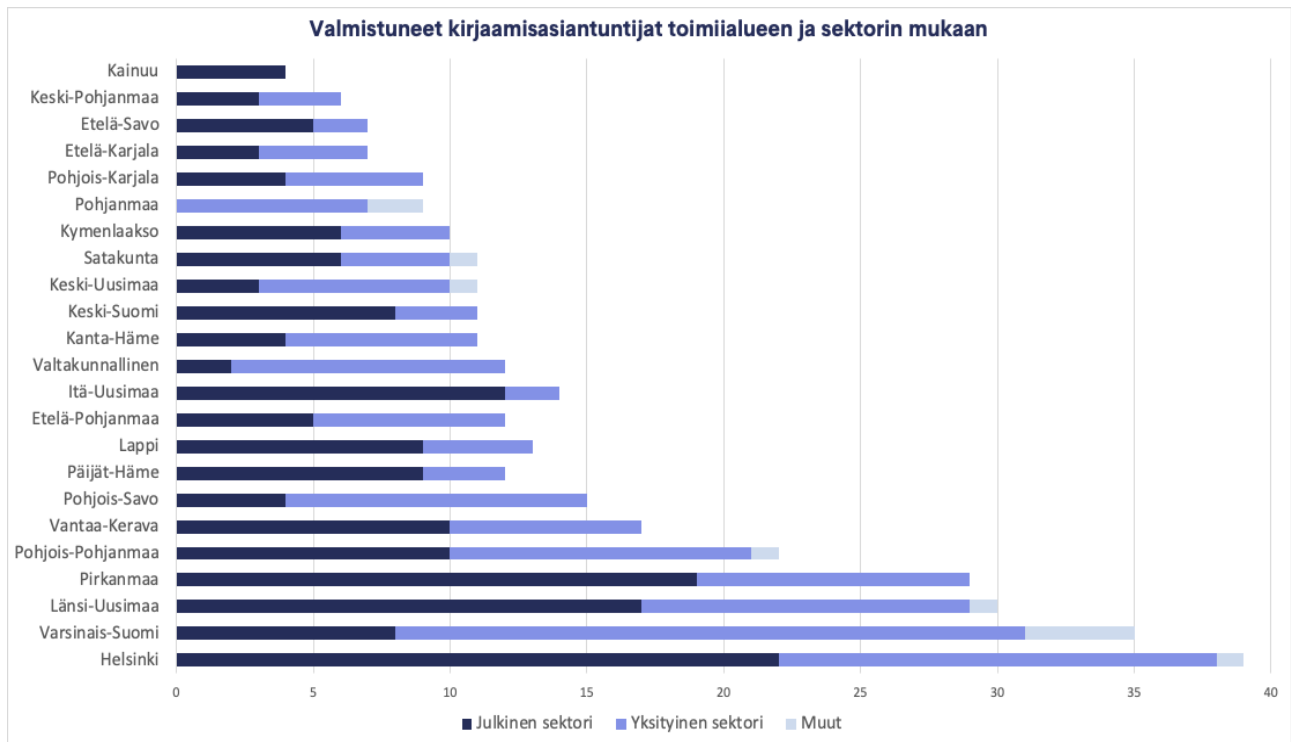
Haku syksyllä 2022 järjestettyihin valmennuksiin avattiin 5.5.2022. Valmennusta markkinoitiin hankkeen omissa viestintäkanavissa, sosiaalialan osaamiskeskusten kanavissa, muiden sosiaalialan toimijoiden viestintäkanavissa sekä suoraan sosiaalihuollon palveluntuottajille. Hakuaika päättyi 15.6. ja hakemuksia saatiin yhteensä 1130. Valmennuksen markkinoinnin voidaan siis katsoa tavoittaneen kohderyhmät varsin hyvin suhteellisen lyhyessä ajassa.

Kirjaamisasiantuntijavalmennusten osallistujat valittiin hakumenettelyllä. Valintaprosessissa tarkasteltiin hakijoiden organisaatioissa jo toimivien kirjaamisasiantuntijoiden määrää, hakijoiden motivaatiota sekä hakijoiden, heidän esihenkilöidensä ja muun työyhteisön sitoutuneisuutta kirjaamisen kehittämiseen. Lisäksi valmennuspaikkoja jaettaessa huomioitiin alueellinen tasa-arvo. Kaikki hakijat pisteytettiin näiden kriteerien pohjalta ja valmennuspaikka myönnettiin 348 hakijalle.

Valmennusten ulkopuolelle jääneille hakijoille lähetettiin hakijan pistemäärästä riippuen joko kieltävä valintapäätös tai tieto varasijalle pääsystä. Valmennukseen valituista hakijoista 19 peruutti osallistumisen ennen valmennuksen alkua. Peruutusten sattuessa hakijoita otettiin sisään varasijoilta. Suuren hakijamäärän vuoksi valmennusryhmiä tarjottiin lopulta enemmän kuin alun perin oli suunniteltu.

Hanke järjesti syksyllä 2022 yhteensä 18 valmennusryhmää, joista valmistui 346 uutta sosiaalihuollon kirjaamisasiantuntijaa. Valmistuneista kirjaamisasiantuntijoista 175 (51 %) työskenteli valmennuksen suorittamishetkellä julkisella sektorilla, 162 (47 %) yksityisellä sektorilla, 8 koulutusorganisaatioissa (2 %) ja 3 (<1%) sosiaalialan osaamiskeskuksessa. Kirjaamisasiantuntijoita valmistui jokaisen hyvinvointialueen toimialueelle (Kuva 6).

Vain noin kolmasosa valmennukseen hakeneista sai valmennuspaikan, mikä osaltaan osoittaa, että kirjaamisasiantuntijavalmennukselle on merkittävää tarvetta edelleen.

Kuva 6. Valmistuneet kirjaamisasiantuntijat toimialueittain ja sektoreittain. Muut-kategoriaan on koottu koulutusorganisaatioissa ja sosiaalialan osaamiskeskuksissa työskennelleet osallistujat.

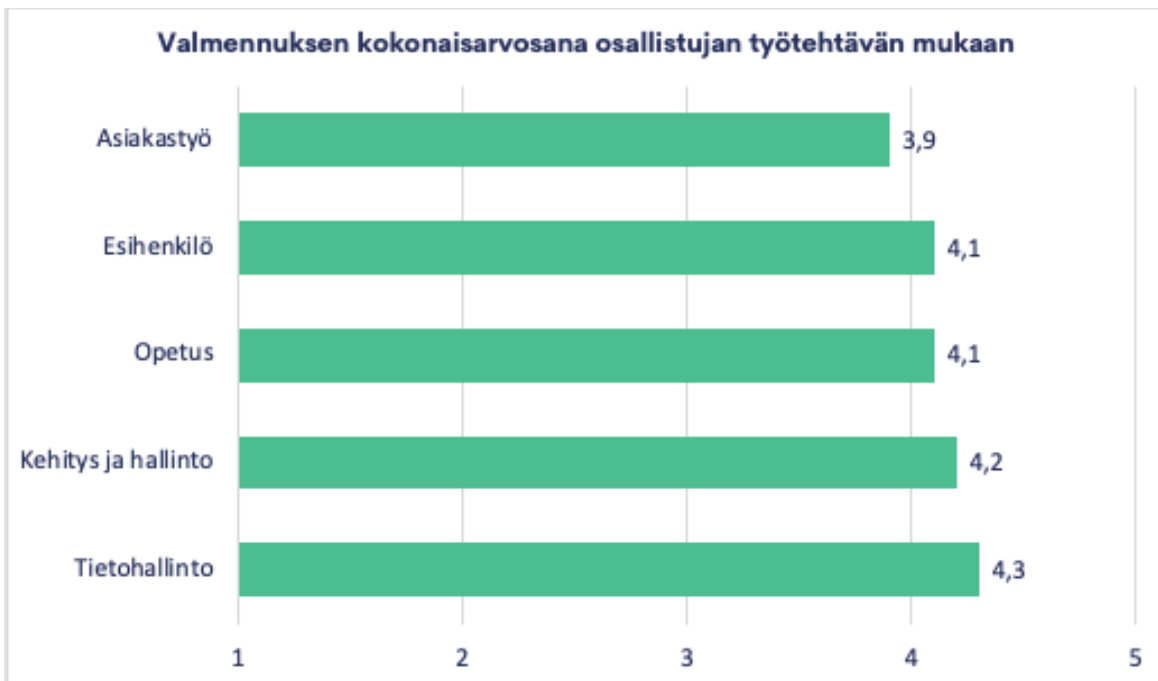
Kirjaamisasiantuntijavalmennusta tarjottiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Suomenkielisiä valmennusryhmiä järjestettiin 16 ja ruotsinkielisiä 2. Valmistuneista kirjaamisasiantuntijoista 312 (90 %) suoritti suomenkielisen valmennuksen ja 34 (10 %) ruotsinkielisen valmennuksen (Kuva 7). Myös hankkeen verkkosivuille koottu avoin valmennusmateriaali on toteutettu kaksikielisesti.

Kuva 7.

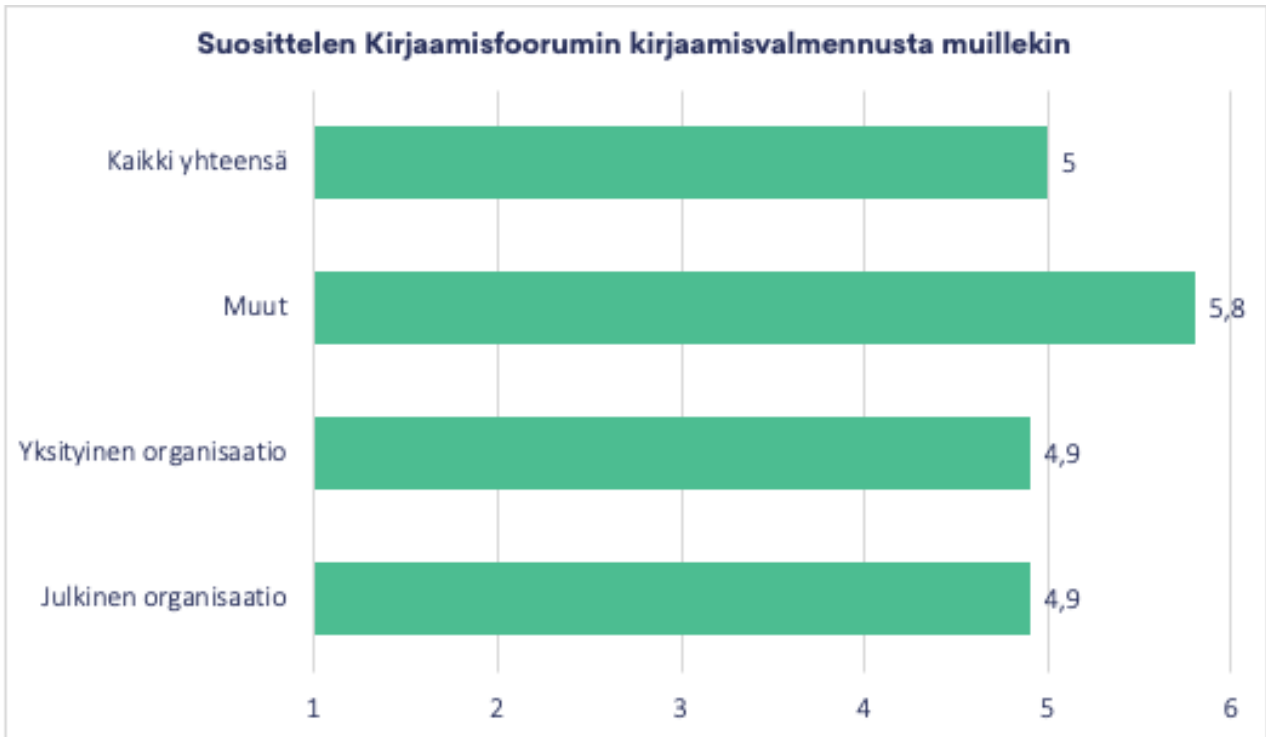
Valmistuneiden kirjaamisasiantuntijoiden jakautuminen suomen- ja ruotsinkielisiin valmennusryhmiin.

Valmennuksen loppuksi osallistujia pyydettiin antamaan valmennukselle kokonaisarvosana asteikolla 1–5, jossa 1 = heikko ja 5 = erinomainen. Valmennuksen saamat kokonaisarvosanat ovat varsin korkeita. Kuvassa 8 on esitetty osallistujien antama kokonaisarvosana valmennuksesta osallistujan oman työtehtävän mukaan jaoteltuna.

Kuva 8. Valmennukselle annetut kokonaisarvosanojen keskiarvot jaoteltuna osallistujien työtehtävän mukaan (1 = heikko, 5 = erinomainen)

Valmennuksen päätteeksi osallistujia pyydettiin myös arvioimaan valmennuksen sisältöä ja toteutusta erilaisten väittämien kautta asteikolla 1-6, jossa 1 = täysin eri mieltä, 6 = täysin samaa mieltä. ”Suosittelen Kirjaamisfoorumin kirjaamisvalmennusta muillekin” -väittämään annetut vastaukset on esitetty kuvassa 9.

Kuva 9. Keskiarvoja osallistujien vastauksista väittämään ”Suosittelen Kirjaamisfoorumin valmennusta muillekin” jaoteltuna osallistujien omien taustaorganisaatioiden mukaan (1 = Täysin eri mieltä, 6 = Täysin samaa mieltä). Luokkaan Muut sisältyvät koulutusorganisaatiot, viranomaiset ja sosiaalialan osaamiskeskukset.

Kirjaamisasiantuntijavalmennuksen aloitti kaiken kaikkiaan 419 osallistujaa, joista 73 keskeytti valmennuksen tai ei saanut kaikkia valmennuksen tehtäviä suoritettua vaaditussa ajassa. Valmennuksen keskeytti toisin sanoen 17 % osallistujista ja läpäisi 83 % osallistujista. Keskeyttäneiden osuus on verkkokurssille varsin pieni. Keskeyttäjien osuus verkkokurssin osallistujista on tyypillisesti 40–80 % välillä (Bawa 2016).

Kirjaamisasiantuntijavalmennuksen keskeyttäneille osallistujille lähetettiin kysely, jonka avulla kerättiin tietoa keskeyttämisen syistä. Yleisin syy valmennuksen keskeyttämiseksi oli ajanpuute. Osallistujat eivät aina osanneet valmennuksen suorittamiseen vaadittavaa aikamäärää, vaikka riittävän ajan varaamista korostettiin hakuprosessin ja valmennuksen aikana. Osa vastaajista kertoi, ettei saanut käyttää valmennukseen työaikaa tai valmennus osui huonoon ajankohtaan.

4.2 Työpaketti 2: Vahvistetaan kirjaamisiasiantuntijoiden osaamista ja sitoutumista

Työpaketin toimenpiteet olivat

- a. Olemassa olevien kirjaamisiasiantuntijoiden kartoittaminen
- b. Verkostotyöskentelyn järjestäminen kirjaamisiasiantuntijaverkostolle

4.2.1 Olemassa olevien kirjaamisiasiantuntijoiden kartoittaminen

Kirjaamisiasiantuntijoiden rekisteri päivitettiin ajan tasalle hankkeen alussa. Tavoitteena oli myös tunnistaa rooliinsa sitoutuneita ja aktiivisia kirjaamisiasiantuntijoita sekä selvittää mahdollisia kirjaamisiasiantuntijuuden katvealueita.

Kirjaamisiasiantuntijoiden rekisteriä täydennettiin resurssien puitteissa osana aluekoordinaattorien aluetyötä. Rekisterin ylläpitämistä hankaloittaa sosiaalialan suhteellisen suuri vaihtuvuus, minkä vuoksi myös kirjaamisiasiantuntijoiden yhteystiedoissa tapahtuu muutoksia. Osa asiantuntijoista oli poistunut rekisteristä, kun he eivät olleet ilmoittaneet työsähköpostiosoitteensa muuttumisesta.

Hankkeen viestintäkanavissa neuvottiin kirjaamisiasiantuntijoita päivittämään yhteystietonsa, mikäli vaihtavat työpaikkaa tai heidän sähköpostiosoitteensa muuttuu muusta syystä. Oman uhkakuvansa rekisterin ajantasaisuudelle loi vuoden 2023 alussa näköpiirissä ollut hyvinvointialueiden käynnistyminen, joka tulisi vaikuttamaan tuhansien asiantuntijoiden sähköpostiosoitteisiin.

4.2.2 Verkostotoiminnan järjestäminen kirjaamisiasiantuntijaverkostolle

Kansa-koulu III -hankkeessa pilotoitiin vuonna 2021 uudenlaista verkostotyöskentelyn mallia, jossa verkostotyötä siirrettiin Teams-kokouksista jaetulle Howspace-työskentelyalustalle. Joustavan verkkotyöskentelyn todettiin tuolloin sopivan hyvin sosiaalialan hektiseen työkulttuuriin. Verkostofoorumi-nimeä kantava toimintamalli on kuvattu [Innokylä-palvelussa \(innokyla.fi\)](#).

Verkostofoorumi-toimintamallia kehitettiin eteenpäin Kansa-koulu 4.0 -hankkeessa. Tavoitteena oli vahvistaa kirjaamisiasiantuntijoiden asiantuntijaidenteettiä sekä aktivoida asiantuntijoita kehittämään omaa osaamistaan. Verkostofoorumin kautta asiantuntijoille haluttiin tarjota ajankohtaista tietoa kirjaamiseen ja tiedonhallintaan liittyvistä teemoista sekä luoda tila verkostoitumiselle, vertaiskehittämiselle sekä toimintamallien ja kokemusten jakamiselle.

Kehittämistyön pohjana käytettiin kirjaamisiasiantuntijoilta aiemmissa verkostotapaamisissa sekä syksyn 2021 Verkostofoorumissa kerättyjä palautteita. Toisin kuin vuonna 2021, kaikkia verkostoon kuuluvia kirjaamisiasiantuntijoita ei tällä kertaa automaattisesti lisätty Verkostofoorumin työskentelytilaan, vaan mukaan piti ilmoittautua. Erillisen ilmoittautumismenettelyn avulla haluttiin tunnistaa aktiivisia ja asiantuntijarooliinsa sitoutuneita kirjaamisiasiantuntijoita.

Verkostofoorumin työskentelytila pidettiin avoinna 19.9.–9.12.2022. Tuolloin kirjaamisiasiantuntijaverkostoon kuului 3011 asiantuntijaa, joista 758 ilmoittautui mukaan Verkostofoorumiin. Ilmoittautuneista asiantuntijoista 579 lopulta vieraili Verkostofoorumilla. Verkostofoorumin osallistujamäärä jäi odotettua pienemmäksi, eikä yltänyt samoihin lukuihin kuin syksyn 2021 Verkostofoorumi. Tähän vaikutti luultavasti osaltaan uusi ilmoittautumismenettely.

Kirjaamisiasiantuntijoiden lisäksi alustalle kutsuttiin tulevien hyvinvointialueiden kirjaamisen kehittämisen avainhenkilöitä. Avainhenkilöihin liittyvä toiminta kuuluu kolmanteen työpakettiin, josta kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa.

Verkostofoorumilla julkaistiin sen aukioloaikana ajankohtaista tietoa ja monipuolista materiaalia tiedonhallinnan kentältä ja kirjaamisen eri näkökulmista. Osallistujille tarjottiin mahdollisuus verkostoitua sekä saada ja antaa vertaistukea palvelutehtävä- ja hyvinvointialuekohtaisilla keskustelualueilla. Lisäksi Verkostofoorumissa järjestettiin Kehittämisen kulttuuri -koulutus, jossa tarjottiin kirjaamisiasiantuntijoille tukea muutosagenttina toimimiseen omassa työyhteisössään.

Osallistujapalautteissa kiitettiin Verkostofoorumin teknistä toteutusta sekä työskentelytavan joustavuutta. Osallistajat pitivät siitä, että osallistuminen onnistui ajasta ja paikasta riippumatta. Kiitosta saivat myös monipuoliset sisällöt ja etenkin videotallenteina toteutetut asiantuntijoiden puheenvuorot, joita tuotettiin Verkostofoorumiin yhteistyössä Kansa-koulu 4.0 -hankkeen yhteistyökumppanien ja sidosryhmien kanssa.

Osallistujien mielestä Verkostofoorumissa oli runsaasti sisältöä. Kaikilla osallistujilla ei saadun palautteen perusteella ollut aikaa syventyä sisältöihin. Hyvinvointialuekohtaisia keskustelualueita pidettiin tärkeinä, mutta niiden käyttöaste jäi silti vähäiseksi. Verkostofoorumin ruotsinkieliseen toteutukseen ja viestintään panostettiin, mutta ruotsinkielisen osion kävijämäärä jäi silti vähäiseksi.

4.3 Työpaketti 3: Luodaan edellytyksiä yhteistyöverkostolle

Työpaketin toimenpiteet olivat

- a. Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kysely ja raportti
- b. Kirjaamisen kehittämisen yhteistyöverkostot ja -tilaisuudet

4.3.1 Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kysely ja raportti

Työpaketissa toteutettiin kysely, jolla kartoitettiin sosiaalihuollon tiedonhallinnan ja kirjaamisen kehittämisen nykytilaa hyvinvointialueilla sekä Helsingin kaupungilla. Kyselyllä kartoitettiin alueiden tietoteknisiä ja toiminnallisia valmiuksia sekä suunnitelmia kirjaamisen kehittämiseksi. Lisäksi pyrittiin löytämään sellaisia avainhenkilöitä, jotka toimivat työtehtäviensä perusteella kirjaamisen kehittämisen edistämiseksi omassa organisaatiossaan tai laajemmin hyvinvointialueellaan. Kyselyyn saatiin vastaukset kaikilta hyvinvointialueilta sekä Helsingin kaupungilta.

Selvitys tuotti kattavasti tietoa sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen nykytilasta ja tarvittavista kehittämistoimenpiteistä koko valtakunnan tasolla. Työpaketin tuotoksena syntynyt Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -raportti luo pohjaa jatkotyöskentelylle ja on hyödynnettävissä alueilla kirjaamiseen liittyvässä kehittämistyössä. Kyselystä laadittua raporttia esiteltiin alueiden avainhenkilöille Verkostofoorumilla, jossa heille tarjottiin myös mahdollisuus keskustella kyselyn tuloksista. Verkkotapahtuma Verkostofoorumia kuvataan tarkemmin luvussa 4.2.2.

4.3.2 Kirjaamisen kehittämisen yhteistyöverkostot ja -tilaisuudet

Puolet hyvinvointialueista (11) nimesi yhden tai useamman sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen parissa työskentelevän avainhenkilön Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kyselyssä. Kyselyn vastauksissa nimettiin yhteensä 25 avainhenkilöä. Lisäksi avainhenkilöitä tunnistettiin hankkeessa muilla keinoin. Avainhenkilöitä tunnistettiin yhteensä 40 ja kaikilta alueilta tunnistettiin ainakin yksi avainhenkilö.

Avainhenkilöt kutsuttiin verkkotapahtuma Verkostofoorumiin, jonne luotiin erillinen keskustelualue avainhenkilöitä varten. Kutsutuista 40:stä avainhenkilöstä 33 vieraili Verkostofoorumilla ja 24 avainhenkilöille tarkoitettulla keskustelualueella. Avainhenkilöiden omalla keskustelualueella vieraili avainhenkilöitä 17 hyvinvointialueelta.

Avainhenkilöille tarkoitettulla keskustelualueella esiteltiin Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kyselyssä esille nousseita kirjaamisen kehittämisen toimintamalleja ja käytäntöjä. Lisäksi avainhenkilöillä oli mahdollisuus verkostoitua oman alueensa kirjaamisiasiantuntijoiden kanssa sekä osallistua keskusteluun alueen tarpeista.

Vuonna 2022 käynnissä ollut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vaikutti avainhenkilöiden mahdollisuuksiin osallistua yhteistyöverkoston toimintaan. Ajankohdan vaikutus

osallistumismahdollisuuksiin käy ilmi Verkostofoorumi-tapahtumassa kerätystä palautteista laajemminkin.

Osallistumis- ja keskusteluaktiivisuuteen on voinut vaikuttaa myös avainhenkilöille tarkoitettun keskustelualueen rakenne sekä tavat, joilla yhteistä toimintaa fasilitoitiin. Osa avainhenkilöistä olisi saattanut myös hyötyä tarkemmasta ohjeistuksesta, sillä Verkostofoorumi-tapahtuman toteutuksessa hyödynnetty Howspace-työskentelyalusta oli heille vieras. On kuitenkin hyvä huomioida, että vähäisestä keskustelusta ja kommentoinnista huolimatta avainhenkilöt ovat saattaneet hyötyä Verkostofoorumille ja Avainhenkilöt-sivulle luodusta sisällöstä.

Lisäksi yhteistyöverkoston toiminnan toteuttamiseen vaikutti osaltaan hankeaikana toteutunut Suomen kestävän kasvun ohjelman toisen vaiheen hankehaku (RRP-haku), jossa hyvinvointialueilla oli mahdollisuus hakea kirjaamisen kehittämiseen kirjaamiskoordinaattoria vuosille 2023–2025. Työpaketissa tiedostettiin, etteivät löydetty avainhenkilöt ole välttämättä samoja, kuin alueille vuonna 2023 mahdollisesti palkattavat kirjaamiskoordinaattorit. Tämä vaikutti avainhenkilöiden kanssa hankeaikana toteutettavan yhteistyön sisältöön, laajuuteen ja tavoitteisiin.

RRP-hankehaun myötä myös kirjaamisen kehittäjien verkostotoiminnan koordinoinnin tehtäväjako hahmottui uudella tavalla. Tulevina vuosina valtakunnallisesta kirjaamisen kehittämisen verkostosta vastaa Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, minkä vuoksi työpaketissa ei nähty tarpeelliseksi käynnistää laajamittaista kirjaamisen kehittämisen avainhenkilöistä koostuvaa yhteistyöverkosta.

Avainhenkilöitä kutsuttiin Verkostofoorumin lisäksi hankkeen järjestämiin työpajoihin. Syyskuussa 2022 hankkeen työntekijöille ja avainhenkilöille järjestettiin tilaisuus, jossa pohdittiin suuntaviivoja tulevalle Kansa-koulu 5 -hankkeelle. Etäyhteyksin toteutettuun tilaisuuteen kutsuttiin 19 avainhenkilöä, joista 10 osallistui. Tilaisuudessa kartoitettiin alueiden tarpeita yhtenäiselle kirjaamiseen liittyvälle materiaalille, pohdittiin kirjaamisasiantuntijoiden verkoston järjestäytymistä ja kirjaamisasiantuntijoiden osaamistarpeita sekä sitä, millaista tukea hankkeen aluekoordinaattorit voisivat tarjota hyvinvointialueen kirjaamisen kehittämisen rakenteiden suunnitteluun. Työpaketissa 3 tunnistettuja avainhenkilöitä kutsuttiin myös työpaketissa 4 toteutettuun työpajaan, joka käsitteli kirjaamisen peruskurssiin liittyviä sisältötarpeita.

Lisäksi hanke viesti sosiaalihuollon esihenkilöille. Vuonna 2022 valmennettujen kirjaamisasiantuntijoiden esihenkilöille lähetettiin valmennusten päätyttyä erillinen uutiskirje, johon koottiin ohjeita ja neuvoja kirjaamisasiantuntijan työn tukemiseen ja osaamisen hyödyntämiseen. Esihenkilöiden yhteystiedot kerättiin vuoden 2022 valmennusten hakuprosessin yhteydessä. Esihenkilötasolla työskenteleviä kirjaamisasiantuntijoita tavoitettiin Verkostofoorumin kautta, ja tämän lisäksi hankkeen verkkosivuille on koottu esihenkilöille suunnattu tietopaketti, joka sisältää tietoa kirjaamisosaamisen edistämisestä.

Yhteistyön mahdollisuuksia keskeisten aluehankkeiden kanssa ei tunnistettu tai hyödynnetty suunnitellulla tavalla. Syinä tähän olivat osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvä murrosvaihe sekä lyhyt hankeaika. Haastavien olosuhteiden vuoksi osa työpaketin toimenpiteistä ja tavoitteista muovautui tulevaisuutta varten tehtäväksi hahmotteluksi ja määrittelyksi.

4.4 Työpaketti 4: Suunnitellaan välineitä kirjaamisosaamisen lisäämiseen

Työpaketin konkreettiset toimenpiteet olivat

- a. Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämistä ja yhtenäistämistä tukevien materiaalien tuottaminen ja tarjoaminen sosiaalihuollon organisaatioiden käyttöön
- b. Kirjaamisen peruskurssin suunnittelu

4.4.2 Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämistä ja yhtenäistämistä tukevien materiaalien tuottaminen ja tarjoaminen sosiaalihuollon organisaatioiden käyttöön

Kansa-koulu-hankkeiden järjestämien kirjaamisasiantuntijavalmennusten oppimateriaali on jaettu sosiaalihuollon organisaatioiden käyttöön hankkeen verkkosivuilla. Kansa-koulu 4.0 -hankkeen alussa edellisessä hankkeessa tuotettu oppimateriaali käytiin läpi ja päivitettiin ajan tasalle. Materiaalien päivittämisessä tehtiin yhteistyötä THL:n ja Kelan Kanta-palvelujen asiantuntijoiden kanssa.

Verkkovalmennuksen päivitettyä oppimateriaalia tuotiin tarjolle myös hankkeen verkkosivuilla olevaan avoimeen materiaalipankkiin. Hankkeen toiminta-aikana materiaalipankkiin kertyi verkkosivuanalytiikan mukaan yhteensä 9835 sivun katselua, joista 5884 oli yksilöityjä sivun katselua. Ruotsinkieliseen materiaalipankkiin kertyi 342 sivun katselua, joista 216 yksilöityä. Materiaalipankin diaesityksiä on katseltu syksyllä 2022 tehdyn päivityksen jälkeen yli 10 000 kertaa helmikuuhun 2023 mennessä.

Hankkeen verkkosivuilta löytyy myös kirjaamista käsittelevä Vastauspankki sekä valmennetuille kirjaamisasiantuntijoille suunnattu Kirjaamisasiantuntijan käsikirja. Vastauspankkiin kertyi hankkeen toimintakaudella 1607 sivun katselua (1334 yksilöityä katselua) ja Kirjaamisasiantuntijan käsikirjaan 2288 katselua (1593 yksilöityä katselua).

Lukujen perusteella voidaan todeta, että hankkeen tuottamalle oppi- ja tukimateriaalille on merkittävää kysyntää sosiaalihuollon organisaatioissa.

4.4.2 Kirjaamisen peruskurssin suunnittelu

Olemassa olevan valmennusmateriaalin päivittämisen ja hiomisen lisäksi hankkeessa aloitettiin niin sanotun kirjaamisen peruskurssin suunnittelu. Kirjaamisasiantuntijavalmennusta tiiviimmän ja laajemmalle osallistujajoukolle suunnatun peruskurssin suunnittelua tuettiin marraskuussa 2022 järjestetyllä työpajalla, johon kutsuttiin mukaan osallistujia tulevilta hyvinvointialueilta, yksityiseltä sektorilta sekä koulutusorganisaatioista.

Työpajan tarkoituksena oli kartoittaa peruskurssiin kohdistuvia sisältötarpeita- ja toiveita. Työpajaan osallistui 23 hyvinvointialueiden avainhenkilöä. Työpajassa kerätyissä toiveissa korostui tarve

kansallisesti yhdenmukaiselle peruskurssille, joka soveltuisi myös uusien työntekijöiden perehdytykseen.

Kaikkia työpajassa esiteltyjä mahdollisia peruskurssin sisältöteemoja pidettiin tärkeinä, mutta samalla toivottiin, ettei peruskurssin suorittaminen veisi kuitenkaan paljoa aikaa. Peruskurssin lisäksi osallistujat toivoivat palvelutehtäväkohtaista ohjeistusta ja materiaalia. Lisäksi Kansa-koulu-hankkeiden kirjaamisiasiantuntijavalmennusta toivottiin järjestettävän myös jatkossa.

Peruskurssin toteutusmuodoksi määriteltiin alustavasti verkkoympäristössä suoritettavat moduulit ja osaamistestit. Yhden moduulin suorittaminen saisi kestää enintään 15 minuuttia.

Peruskurssin suuntaa-antavaksi moduulirakenteeksi suunniteltiin

- Miksi kirjaamme:
 - Laki, velvoite
 - Mitä saavutetaan
 - Mitä vältetään
- Miten kirjaamme, hyvä kirjaaminen: Sosiaalihuollon tiedon ja kirjaamisen erityisyys
 - Hyvä, asiallinen kieli
 - Osallisuus ja osallistamisen keinot
 - Eettisyys
 - Huolellisuus/oikeat rakenteet käyttöön
 - Salassapito/luottamuksellisuus

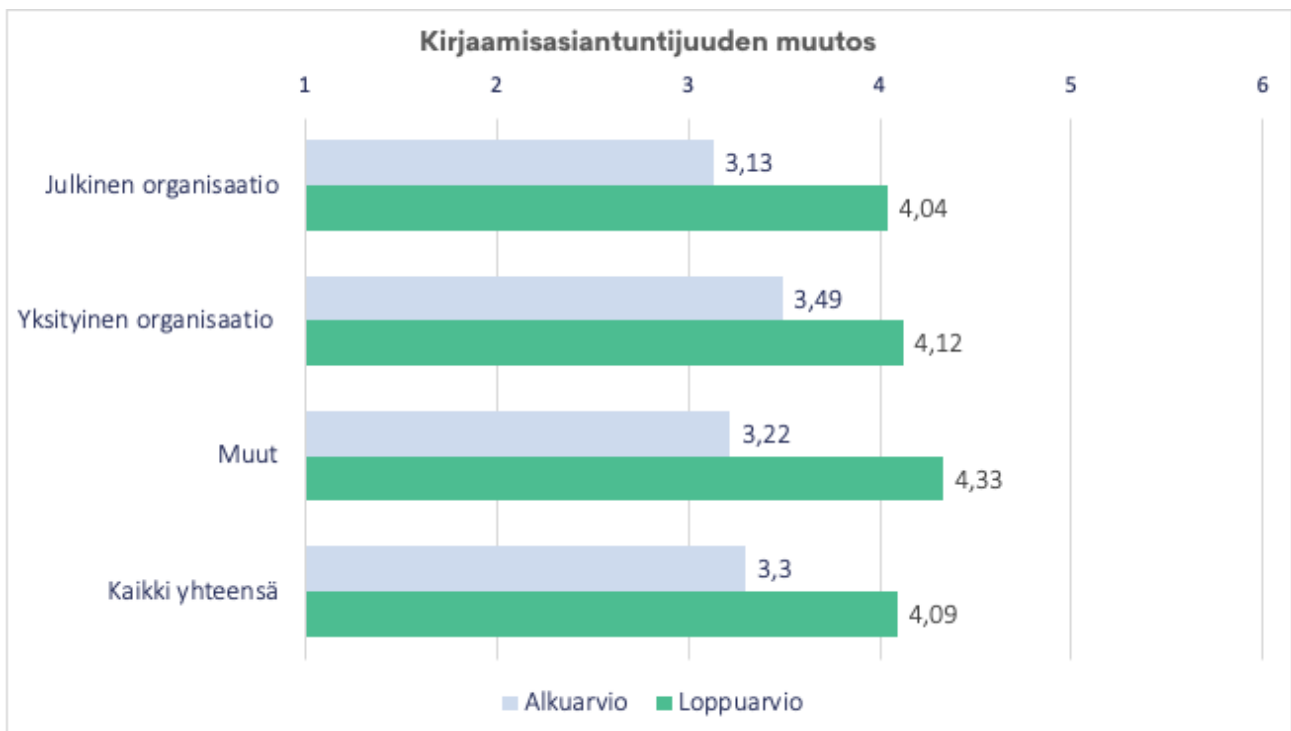
Täydentäviksi moduuleiksi suunniteltiin

- Asiakasprosessi erityisesti viranhaltijoille
- Rajapintakirjaaminen
- Monialainen yhteistyö

5. Keskeiset hyödyt

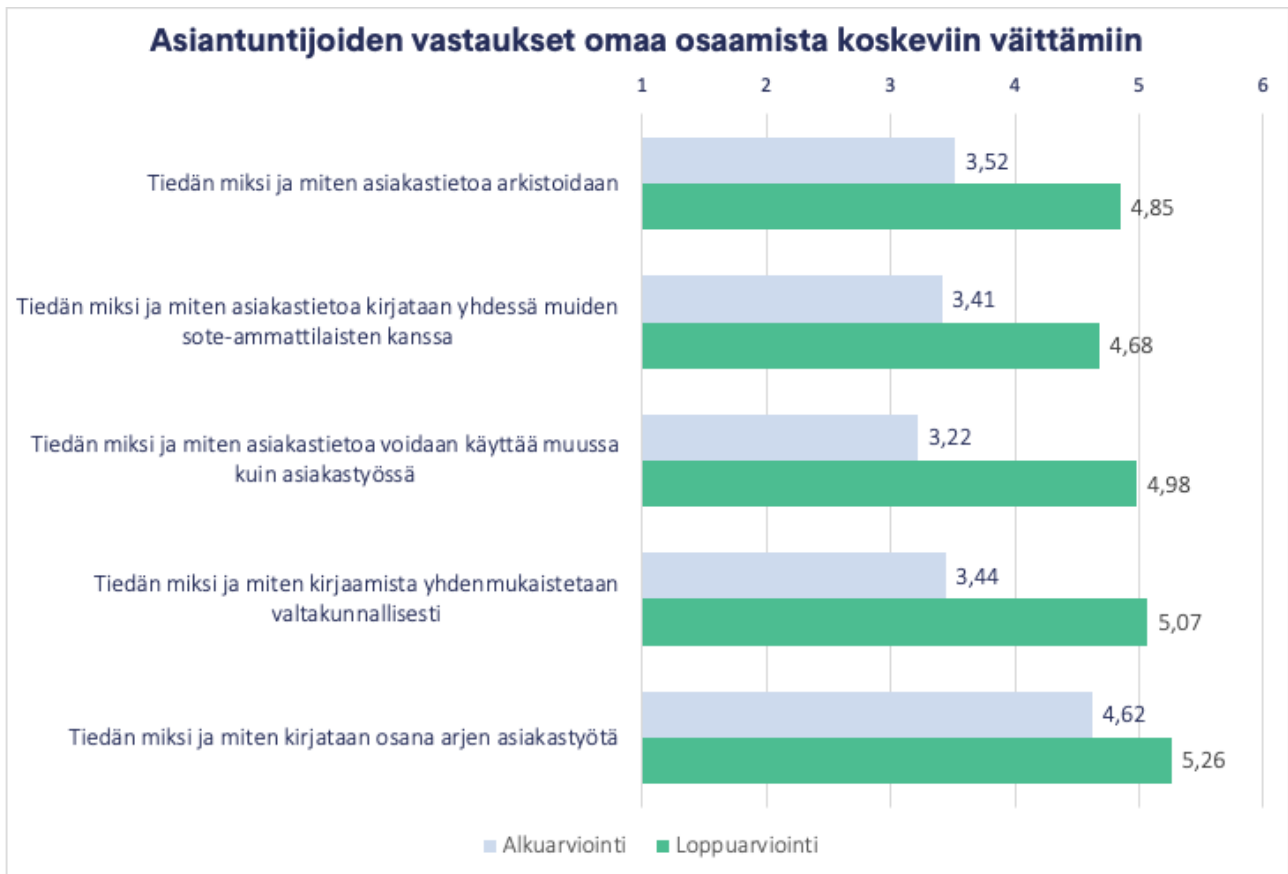
5.1 Työpaketti 1: Järjestetään kirjaamisasiantuntijavalmennusta

Työpaketin tavoitteena oli valmentaa uusia kirjaamisen kehittämiseen sitoutuneita kirjaamisasiantuntijoita. Kirjaamisasiantuntijavalmennusten osallistujilta kerättiin itsearviointeja heidän omasta osaamisestaan sekä valmennuksen alussa että lopussa. Asiantuntijat antoivat osaamiselleen yleisarvosanan sekä erillisiä arvosanoja teemakohtaisesta osaamisestaan. Kuvassa 10 on esitetty, miten valmennukseen osallistujat ovat arvioineet kirjaamisasiantuntijuuttaan valmennuksen alussa ja lopussa.

Kuva 10. Keskiarvot osallistujien vastauksista väittämiin "Aloittaessani/päättyessäni valmennuksen, olen kirjaamisasiantuntijana" jaoteltuna osallistujien omien taustaorganisaatioiden mukaan (1 = Novisi, 6 = Kokenut taitaja). Luokkaan Muut sisältyvät koulutusorganisaatiot, viranomaiset ja sosiaalialan osaamiskeskukset.

Valmennuksen osallistujia pyydettiin arvioimaan omaa osaamistaan myös valmennuksen eri teemojen osalta. Kuvassa 11 esitetään, miten asiantuntijat ovat arvioineet omaa osaamistaan eri teemoista valmennuksen alussa ja lopussa. Luvut ovat keskiarvoja vastauksista.

Kuva 11. Keskiarvot osallistujien vastauksista valmennuksen eri teemoja koskeviin väittämiin (1 = Noviisi, 6 = Kokenut taitaja).

5.2 Työpaketti 2: Vahvistetaan kirjaamisiasiantuntijoiden osaamista ja sitoutumista

Työpaketin tavoitelluksi vaikutukseksi oli määritelty, että sosiaalialan työntekijöiden kirjaamiskäytännöt yhdenmukaistuvat ja ovat laadukkaita. Vaikutukset sosiaalialan työntekijöiden kirjaamiskäytäntöihin ja kirjaamisaosaamiseen näkyvät kuitenkin vasta pidemmällä aikavälillä. Työpaketin vaikutuksen arviointi pohjautuu näin ollen ensisijaisesti verkkotapahtuma Verkostofoorumin kautta kerättyyn tietoon.

Verkostofoorumin vaikutusta arvioitiin sekä verkkotapahtuman keskustelualueille kertyneiden kommenttien että Verkostofoorumista kerätyn palautteen avulla. Palautteiden perusteella Verkostofoorumi tarjosi osallistujille ennen kaikkea uutta tietoa, hyödyllisiä asiantuntijavideoita ja mahdollisuuksia keskusteluun. Palautteiden mukaan kirjaamisiasiantuntijat pystyvät hyödyntämään tietopohjaista materiaalia pääsääntöisesti hyvin työyhteisöissään. Palautteissa kiiteltiin erityisesti Verkostofoorumissa tarjotun materiaalin laajuutta ja monipuolisuutta. Palautteiden mukaan muiden osallistujien vastauksia ja kokemuksia lukemalla sai vinkkejä omaan työhön.

Suurin osa palautetta antaneista oli sitä mieltä, että heidän osaamisensa kirjaamisiasiantuntijana vahvistui. Osallistajat kokivat saaneensa Kehittämisen kulttuuri -koulutuksesta työkaluja ja uusia ideoita hyödynnettäväksi omissa työyhteisöissään. Palvelutehtäväkohtaiset keskustelualueet mahdollistivat osallistujien mielestä spesifimpien kirjaamiseen liittyvien pulmien ratkaisemisen yhdessä sekä tarjosivat mahdollisuuden vertaistukeen.

Suurin osa myös suosittelisi Verkostofoorumiä kollegoilleen. Saatujen palautteiden perusteella voidaan todeta, että Verkostofoorumi onnistui erityisesti tavoitteessaan tuoda uutta ja ajankohtaista tietoa sosiaalihuollon tiedonhallinnasta ja kirjaamisen kehittämisestä kirjaamisiasiantuntijoille.

5.3 Työpaketti 3: Luodaan edellytyksiä yhteistyöverkostolle

Työpaketin kaksi tavoiteltua vaikutusta olivat: tietoisuus kansallisesta tahtotilasta lisääntyy alueilla ja sosiaalialan tiedonhallinnan kehittäminen kulkee rinnakkain sosiaalipalvelujen toiminnallisen kehittämisen kanssa. Selkeitä mittareita asetetuille vaikutuksille ei ollut määritelty ennakolta.

Hyvinvointialueille suunnatun Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kyselyn yhtenä tavoitteena oli tiedon keräämisen lisäksi herätellä alueita sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämiseen kansallisten raamien puitteissa. Alueiden tietoisuutta kansallisesta tahtotilasta on mahdollisesti voitu jossain määrin lisätä, kun hyvinvointialueita on pyydetty arvioimaan nykytilaansa suhteessa sosiaalihuollon kirjaamisen ja tiedonhallinnan tavoitteisiin. Osittain interventioksi tarkoitettu kysely on voinut olla alueilla sysäys tähän suuntaan.

Työpaketille määriteltyjen vaikutusten laajuudesta ja lyhyestä hankeajasta johtuen työpaketin aikaansaamia vaikutuksia ei voida yksiselitteisesti arvioida tai todentaa. On mahdotonta luoda selkeitä johtopäätöksiä toiminnasta, jonka kesto on ollut rajallista. Suullisen palautteen perusteella

on kuitenkin tulkittavissa, että edellä mainitut toimenpiteet ovat lisänneet yhteistyöverkostoihin osallistuneiden tahojen ymmärrystä sosiaalihuollon kirjaamisen tämänhetkisestä tilasta.

5.4 Työpaketti 4: Suunnitellaan välineitä kirjaamisaamien lisäämiseen

Työpaketissa pyrittiin parantamaan sosiaalihuollon kirjaamisen laatua ja tekemään sosiaalialan työtä näkyväksi ajantasaisen, avoimen materiaalin avulla. Tämänkin työpaketin tavoitellut hyödyt todentuvat vasta pidemmällä aikavälillä, mutta avoimen materiaalin keräämät lataus- ja katselumäärät viittaavat siihen, että materiaalia hyödynnettiin laajasti eri organisaatioissa. Kirjaamisasiantuntijoilta kysyttiin Verkostofoorumissa heidän käyttämistään materiaaleista, ja kirjaamisasiantuntijan käsikirja ja valmennusmateriaalit olivat yleisimmin hyödynnettyjä.

Peruspaketin suunnitelmaa lähdetään toteuttamaan tulevassa hanketyöskentelyssä ja sen hyödyt todentuvat myöhemmin.

6. Riippuvuudet

Hankkeen lyhyen toiminta-ajan vuoksi hankkeen mahdollisia vaikutuksia on vaikea vielä arvioida, sillä osa vaikutuksista tulee esille vasta pidemmällä aikavälillä. Yksi tällainen vaikeasti arvioitava vaikutus liittyy organisaatioiden edellytyksiin ottaa käyttöön sosiaalihuollon tiedonhallinnan valtakunnallisia toimintatapoja. Kirjaamisasiantuntijavalmennuksista ja Verkostofoorumista kerätyt palautteet antavat kuitenkin viitteitä siitä, että ainakin valmennetut kirjaamisasiantuntijat kokevat oman osaamisensa parantuneen hankkeen toimenpiteiden ansiosta.

Jää myös nähtäväksi, miten laajasti hankkeessa valmennettuja ja tuettuja kirjaamisasiantuntijoita hyödynnetään, kun Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto sekä yhtenäiset tietosisällöt ja toimintamallit otetaan laajamittaisesti käyttöön sosiaalihuollon organisaatioissa. Sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen tila 2022 -kyselyn tuloksista käy ilmi, että ainakaan hyvinvointialueilla kirjaamisasiantuntijoiden roolia ja tehtäväkuvaa ei oltu vielä juurikaan määritelty vuonna 2022. Toisaalta hyvinvointialueet käynnistävät toimintansa vasta vuoden 2023 alusta, joten myös sosiaalihuollon kirjaamisen kehittämisen rakenteet ovat alueilla vasta muotoutumassa.

Hanke on pyrkinyt kaikessa toiminnassaan pitämään esillä tulevia sosiaalihuollon kirjaamiseen liittyviä muutosprosesseja, mutta juuri hankkeen viestinnän tavoitavuutta ja vaikutusta on vaikea arvioida tarkasti, sillä samoista aiheista viestivät myös kansalliset toimijat kuten STM, THL ja Kelan Kanta-palvelut. Kansa-koulu 4.0 -hanke on kuitenkin pyrkinyt toiminnassaan omalta osaltaan edistämään kansallista tavoitetilaa sekä välittämään eteenpäin kansallisten toimijoiden pääviestejä.

Oman haasteensa hankkeen toiminnalle loivat käynnissä olleen hyvinvointialuevalmistelun lisäksi myös sosiaalialan hektinen työkuulttuuri. Hankkeen toimintaan osallistuneilta kerätyistä palautteista käy ilmi, että haastava työtilanne ja ajanpuute vaikeuttivat tapahtumiin ja valmennuksiin osallistumista sekä hankkeen tuottamiin materiaaleihin syventymistä.

Kansa-koulu-hankkeissa tehty työ on perinteisesti rakentunut edellisissä hankkeissa tehdyn työn päälle, samalla syventäen jo tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta. Kansa-koulu 4.0 -hanke oli järjestyksessään neljäs Kansa-koulu-hanke, ja hankkeessa tehtyjä toimenpiteitä onkin hedelmällistä tarkastella osana pidempää Kansa-koulu-hankkeissa tehtävän kehittämistyön jatkumoa. Näin ollen tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuus tulee osin näkyväksi tulevan kehittämistyön kautta.

Lähteet

Bawa, P. (2016). Retention in Online Courses: Exploring Issues and Solutions—A Literature Review. SAGE Open, 6(1). <https://doi.org/10.1177/2158244015621777>